

Alaa Al Aswani i l'art de perdre la por

A 'L'Automòbil Club d'Egipte', l'escriptor parla dels mecanismes de la submissió creant un paral·lelisme històric amb l'Egipte dels anys 40

Anna Pazos
@annapazos

Tota revolució comença amb un clic: és aquell instant en què la por desapareix i la submissió es transforma en rebel·lia dins de cada individu. És el moment precís que definia Kapu ci ski en el seu testimoni sobre la revolució iraniana de 1979, quan va veure per primer cop la multitud negant-se a retrocedir davant les ordres policials. I és el mateix fenomen que, segons l'egipci Alaa Al Aswani, es va produir a la plaça Tahrir l'any 2011. El mateix de què, indirectament, vol parlar-nos a la seva última novel·la, *L'Automòbil Club d'Egipte* (Edicions de 1984, 2014). El llibre, un capbussament a l'Egipte colonial dels anys quaranta, se serveix de diversos personatges per repassar els mals de la societat: el racisme, el llast de la tradició, la sexualitat mal entesa, les relacions de poder i submissió (tant familiars com laborals) o la humiliació de ser governats per una potència estrangera. Amb la revolució dels Oficials Lliures traient el cap a la llunyania, el país es trobava -com avui- en un punt d'inflexió històric, fet que permet establir un paral·lelisme perfecte amb l'Egipte actual.

Escriptor i dentista, instigador i participant de les revoltes de Tahrir, Al Aswani va esdevenir l'autor més traduït de la seva nacionalitat amb la novel·la *L'edifici Iaqubian*, un retrat social del Caire decadent de 1990. A *L'Automòbil Club d'Egipte*, Al Aswani reprèn la línia costumista i la posa al servei d'un repàs històric que pretén tenir efectes revulsius. La novel·la engega l'any 1872, quan, en un poble de l'Alemanya profunda, l'enginyer Karl Benz inventa el primer automòbil de la història. La proliferació d'aquest artefacte màgic arreu del món fa necessària la creació, a l'Egipte colonial, d'un Automòbil Club; un espai de luxe on la diplomàcia estrangera pugui dirigir la política automobilística del país i felicitar-se per pertànyer a una raça que crea màquines a motor. Allà, "els lladres es vesteixen de gala, es perfumen i fan el seu estúpid paper, com en una comèdia", observa un personatge escèptic. El rei Faruk hi va

per abandonar-se als plaers del joc; el director britànic, James Wright, hi personifica la supèrbia d'un ocupant occidental; el cap de les criades, l'abominable Kavu, és tan cruel amb les empleades com servil amb el poder estranger. A la base de la piràmide, hi tenim la plebs: les serventes autòctones, permanentment espantades, abaixen el cap i temen rebre un càstig en qualsevol moment.

Aquest microclima laboral serveix a la perfecció per retratar les dinàmiques de control i dependència existents en qualsevol dictadura. En la seva literatura i en articles periodístics, Al Aswani sosté que tota disfunció de la societat, des de la pobresa a la misogínia o la brutalitat policial, són fruit d'aquesta manca de democràcia que condueix a una "deformació psicològica" de llarga durada. Amb tot, l'autor té clar que una revolució mai no la fa la majoria i aquesta és una qüestió clau a la novel·la. Quan algú comença a parlar de drets dels treballadors i les treballadores o de mesures de pressió, la resta de la gent s'aparta d'ell com si fos portador de l'Ebola. Són víctimes de la paranoia col·lectiva de qui ha estat objecte de càstigs arbitraris i brutals; són la majoria silenciosa que prefereix el mal conegut a la possibilitat de veure's al carrer, amb la dignitat intacta però morta de gana.

El mateix Al Aswani, en un article del juny de 2010, resumeix aquest mecanisme en referir-se a les persones afins a Mubàrak: "Confien que l'immens aparell de repressió que té l'Estat només s'engega per esclafar aquells que li planten cara, que el règim mai no farà mal a qui s'inclina i obeeix". No obstant això, tant a la novel·la com a la realitat, l'autor es mostra optimista: no tots els personatges són terribles, no tot està perdut. Encara que tornin els cops d'Estat i la repressió (a la realitat), encara que una majoria submissa doni l'esquena als pocs justos (a la novel·la), Al Aswani deixa la porta oberta a l'esperança, representada en aquell clic definitiu que, tard o d'hora, haurà de sonar. ◀

Els clients a la terrassa del Shepherd Hotel, el Caire, al voltant de l'any 1940 / HULTON ARCHIVE

S'empra un microclima laboral per retratar les dinàmiques de control i dependència existents en qualsevol dictadura

/ ARIANA NALDA

“A Occident, hi ha problemes relacionats amb l’islam que a Egipte van desaparèixer el segle XIX”

Entrevista a Alaa Al Aswani

A. P.
@annapazos

A *L'Automòbil Club d'Egipte* uses múltiples veus, a part d'històries personals i trames polítiques que es barregen. Quin diries que és el tema central?

Potser la qüestió principal que planteja és què passa quan s'ha de triar entre seguretat o lluita per la llibertat. Malauradament, la majoria de la gent escull la primera. Un altre tema és la concepció que tenen les persones europees de les egípcies. I viceversa.

Quan algunes treballadores del club es plantegen fer vaga, escrius: “La por que sentien els semblava una barrera que, un cop superada, desapareixia completament”.

El que acabes de descriure és el significat de la revolució: no és només un canvi polític, és un canvi humà. Per algun motiu, en algun moment, se superen les temences pròpies i això és irreversible. Després d'una revolució, la població no tornarà a sentir temor. Això és exactament el que passa a Egipte.

El personatge de Kavú és despietat amb les empleades, però servil i complaent amb les estrangeres. En alguns articles, has definit Mubàrak amb termes similars.

Aquí tens dues idees: Kavú és el rei dels serfs i el serf del rei. Reuneix els trets característics de qualsevol tirà: una persona injusta, corrupta, violenta, però que també és una mena de protector. Molts empleats del club automobilístic no es poden imaginar la vida sense ell. És interessant que aquesta relació surti a la llum després de la caiguda de cada dictadura; hi ha gent que enyorà els temps del cabdill. Et diran que potser era corrupte i injust, però que, al cap i a la fi, era com el nostre pare. Això s'explica perquè, després de dècades de manca de llibertat, les persones estan psicològicament deformades.

Un dels temes que plantejes és la por de la llibertat. Com se supera?

Fa falta temps. No podem oblidar que les persones normals no són heroïques, prefereixen la seguretat a la possibilitat de ser perseguides, d'anar a la presó, de ser torturades o assassinades. Per això admirem les figures heroïques, perquè són excepcionals. La revolució mai no és cosa de tots; hi ha un petit percentatge que s'activa

i una majoria que el segueix mentre veu resultats positius. En el moment en què comença a ser problemàtica, deixen d'estimar-la. No tothom està disposat a pagar el preu de la llibertat.

També parles de la mentalitat colonial a través del director britànic del club, James Wright.

Vaig crear aquest personatge perquè els lectors diguessin que és detestable. I sí, com a bon representant de l'actitud colonial, és terrible: obertament racista i estúpid. Però no oblidem que té una filla adorable que és humanista, estima Egipte...

Tant a L'Automòbil Club d'Egipte com a L'Edifici laqubian, hi apareixen moviments revolucionaris. Al primer llibre, situat als anys 40, és un grup laic i nacionalista contrari a l'ocupació britànica. Al segon, ambientat a la dècada dels 90, irromp el fonamentalisme religiós. Aquest darrer discurs va guanyant lloc?

El que això demostra és que la societat egípcia necessita urgentment un canvi real. I els joves sempre hi tenen un paper clau, a la revolució; acostumen a ser els que realment necessiten aquest canvi, perquè no veuen un futur. A vegades, com li passa al jove Taha a 'L'Edifici laqubian', perden el camí i acaben en grups terroristes. De tota manera, el que els mou és la ràbia derivada de la injustícia que els envolta.

En general, els personatges femenins de la novel·la es queden a l'àmbit domèstic. Setanta anys després, la dona egípcia ha tornat a quedar desplaçada dels espais públics?

Les idees pròpies del wahhabisme, que es van estendre des dels règims del Golf gràcies als diners del petroli, s'oposen a la democràcia i als drets de la dona. Va en contra de la interpretació egípcia de l'islam, que és tolerant, pacífica i democràtica. A Occident, aquest radicalisme ha generat problemes relacionats amb l'islam que a Egipte es van eradicar el segle XIX. Abans de l'arribada d'aquestes idees reaccionàries, les egípcies gaudien d'una emancipació sense precedents al món àrab. La revolució, però, va ser per tothom, incloses les dones, que hi van tenir un paper protagonista. ◀

“La revolució mai no és cosa de tots”

“No tothom està disposat a pagar el preu de la llibertat”

“Les idees pròpies del wahhabisme s'oposen a la democràcia i als drets de la dona”